

BESTELLT 12 5-10

ԲԱԺԱՆՈՒՄ ԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պաշտոնային համար
Տարեկան 12 Ֆր.
Վեցամսեայ 6 »

Արտասահմանի համար
Տարեկան 15 »
Վեցամսեայ 8 »

Ամերիկայի համար
Տարեկան 3 Տ.Ր.
Վեցամսեայ 1.50 »

Վերադարձի վճար չկալի

Իրականացման տարի ստորագրողի կրկնակի համար 40 սանթիմիտ է. իսկ վերջին կրկնակի համար 20 սանթիմիտ է. կրկնակի անկախ անկախներու համար 20 Օլո գեղջ կըլլայ:

ՇԱԲԱԹ

B. P. Kalémcarian
Mechitharistangasse W. 4
Vienne
(Autriche)

Իտալի եւ դրամ դրկի
Երազմուրեան հասցիին

—

Редакция на вестникъ
«Шаржумъ»
Варна.

Redaction du journal
«Charjoum»
Varna (Bulgarie)

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒԻ ԶՈՐԵԲՆԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ОТГОВОРНИКЪ: Д-ръ Т. Хр. Стояновъ

Պաշտոնային համար ձեռքի
(Գ Ի Ն 15 Ս Ա Ն Թ Ի Մ)

Արտասահմանի համար ձեռքի
(Գ Ի Ն 20 Ս Ա Ն Թ Ի Մ)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հոգեկան հիւանդոքներու մասնակցէ չը շինելով, հրատարակուեալ Յ. Գուրպիսեան անունով բշտարին լրագրական զանազանութեան բնագիշտութիւն:

ԴՕԿՏ. ԱԼ. ՍԹԱՐԵԿԵԱՆՑ

Վառնա, 3 Մայիս

ԱՅԴՊԵՍ ԵՂԵԼ Է ԵՒ ԿԸ ԼԻՆԻ

«Արդարութիւն, Իրաւունք»-ին ինչ հրաշալի խօսքեր. բայց ո՞րչափ պիտի բերաններով են արտասանուելի, ո՞րչափ աւագակներ ստէպ հնչել են այդ խօսքերը իրենց ստորութիւնները և գաղանթութիւնները սքողելու համար:

Մարդկութեան, հասարակութիւնների, ժողովրդների ամենաանկեղծ բարեկամները՝ հասլածվել, հայտնվել են ամեն մի սրիկայից, սրտնց շրթունքներից չէ հեռացել Արդարութիւն, Իրաւունք խօսքերը:

Թուրքաց Սուլթանը հայերին կոտորեց և շարունակում է կոտորել Արդարութիւն և Իրաւունք կոչելով. Հրէաստանի փարիսեցիները Մեծ Բիսուսին խաչեցին Արդարութիւն և Իրաւունք ազգակեցով: Կաթոլիկութեան արատ բերող ինկվիզիցիան իր բոլոր գաղանթութիւնները կատարում էր Արդարութիւն և Իրաւունք մրմնջալով: Այսպէս է եղել աշխարհը և պիտի լինի. վատերը մինչեւ չը կեղծեն՝ ապրել, գործել, խաբուլ չեն կարող:

Կեանքը՝ մանաւանդ ժողովային լրտեսական մասովը:

Ազգութեան գաղափարը և յայտնի լրտեսը շարունակ գոչում է Արդարութիւն և Իրաւունք՝ ինքանը պատուելով: Արդարութեան ճիրաններից շարունակ խուսափող աւագակը մրմնջում է Արդարութիւն և Իրաւունք. թրքական փողոցի սրիկան—Ստամբուլի թուրմբաճի և մի քանի տասնեակ ֆրանկի համար թուրքի գաղափար ընդունողը ունում է Արդարութիւն և Իրաւունք:

Արդարութիւն և Իրաւունք՝ եթէ դուք գաղափարներ չը լինէիք, այլ բանական էութիւններ, արդեօք չէիք բղկտիլ ձեզ կեղծաբար արտասանող կոկորդները. այն կոկորդները, որոնք մի կտոր հաց կուլ տալու համար՝ այնքան արատաւորում են ձեզ:

Այո, աշխարհ է. այդպէս եղել է և պիտի լինի. քանի որ մարդկութեան մէջ զեռ կեղծիքը, լրտեսութիւնը, գաղանթութիւնը և սուտը կարող են դեր խաղալ: Արդարութիւն և Իրաւունք հրաշալի խօսքերը դեռ շատ պէտք է հարստահարվեն. դեռ շատ քստմնելի ցածութիւններ այդ մեծ գաղափարների անունով պէտք է կատարվեն. Եւ տգէտ անբարոյականացած ամբողջ մի մասը պէտք է գործիք լինի այդ ցածութիւնները, գաղանթութիւնները գործելու մէջ:

Բայց ի՞նչ նշանակութիւն ունի այդ դժոխային վիզիոցը իսկապէս Արդարութիւն և Իրաւունք ճանաչող մարդկանց համար:

ՈՐԲԱՆԱՍՆԵՐՈՒ ՇՈՒՐՁԸ

Ֆիլիպպի որբախնամին գոյութեան էն վերջ. կուզէի դրել անոր վրայ: Եթէ չեմ սխալիր Վառնան «Որբախնամ» մը կաղմբու բարեմտութիւնը ունեցող երկրորդ քաղաքը եղաւ Պոլկարիոյ մէջ: Երկուքին ալ նպատակը—արտաքինէն գաղտնի—յոյժ գովելի է: Բայց ինչպէս ըսի, ունիմ

գրելիք դիտողութիւններ՝ զորս այս անգամ կը փութացնեմ:

Ֆիլիպպէն հիմնեց որբախնամ մը Վարազայ վանքին որբերուն համար, առանց մտածելու որ, առանկ կարիտ, ընկերութիւն մը պէտք չէ կապուէր այս ինչ հաստատութեան, կամ այն ինչ գաւառին հետ. այլ ընդհանուրին ալ պէտք էր ըլլար ան: Ասկից զատ, այս միակողմանի նպատակին ուրիշ մըն ալ կցեցին անոր հիմնադիր արական անգամները, այն է անգամակցութեան մուտքը փակել այսինչ կուսակցութեան պատկանող անհատներու առջեւ:

Հիմա, իբր հայ անհատ մը, կը հարցնեմ. — ինչո՞ւ համար հասարակութեան գրամէն Հայաստանի ամեն նահանգներուն որբերն ալ հաստատուեցաւ չօգտուին. ինչո՞ւ համար հանգանակուած գրամը երկու ամիսը անգամ մը չի զրկուի Վարազ, ու սպասուի որ գրամը մինչեւ 2000 ֆրանքի հասնի. մինչեւ այդքան գումարի մը հասնուիլը, Վարազայ որբերը ինչո՞ւ զրկուին իրենց իրաւունքէն և խեղճ միան: Եւ հիմա տարտամ. . . խօսք մըն ալ կը շրջի թէ, երբ դրամը յիշուած քանակութեանս հասնի, պատրիարքարան պիտի զրկեն. . . Այսպէս թէ այնպէս, երկու հարց կը ծագի. — 1. Եթէ հաստատուած գրամը Վարազ չի զրկուի ապօրինաոր գործ մը կատարած պիտի ըլլայ. 2. Եթէ զրկուի, կըրկին անարդար գործ մը եղած պիտի ըլլայ, սրտիհետեւ հասարակութեան լուսնէն Հայաստանի միւս խեղճ որբերը զրկուած պիտի ըլլան. անոնց մե՞ղքը ինչ է:

Այս անգամ Վառնայի «որբախնամ»ին ծանուցումը կարողալով անսայ որ, անոնք ալ այս միակողմանի նպատակով ճամբայ ելած են, և ընկերութեան անունը մասնաւորած. միայն հոս միջիմարական պարագայ մը կար որ, Վառնայի «որբախնամ»ը հասարակութեան ամէն գաղափարը ինչպէս է իր ստաքը:

Արդ, ինչո՞ւ այս միակողմանի նպատակը. «որբերը կուսակցու-

թիւն չունին», «որբերը գասակարգ չունին», հետեւաբար որբերը չունին նաեւ մէկ երկու վանք կամ նահանգ. Հայաստանի ամէն կողմն ալ սրբ ունինք, ո՛չ թէ միայն Վասպուրականի մէջ: Աւ եթէ երբէք պիտի առարկուի թէ Վասպուրականի որբերը աւելի շատ են, այդ ալ գիտնալ մենք չենք կրնար, պատրիարքարանը ամենէն աւելի լաւը կրնայ գիտնալ բնականաբար ու կորոշէ: Որբերու անուան նուիրուած դրամակցը, իմ կարծիքով, պէտք է ըլլայ ընդհանուրին հասարակութեան անհատների գաղթականութիւնը միայն վասպուրականցիէ բաղկացած չէ կարծեմ. այդ գանձանակի մէջ պէտք է ձգեն անխտիր և իրենց կարողութեան չափով, պիթիլիցին, մշեցին, կարնեցին, երզնկացին, խարբեղցին, աիգրանակերտցին, քղեցին, բալուցին, բարբեղցին, ակնցին, սվաղցին, չմշկածագցին ևն ևն. այն փափաքով ու համոզումով թէ, իրենց լուսնէն բաժին մը պիտի ելնէ իրենց հայրենիքին որբիկներուն: Աւ այս իրաւացի համեստ փափաքէն ինչո՞ւ զրկելու մէն գաւառի ժողովուրդ:

Հիմնեք որբախնամը ընդհանուր Հայաստանի որբերուն անուան և անոր հասցիին ամենուն ալ բաժին հանենք, խնդիր չէ թէ խոչորկեկ մաս մը յատկացնենք Վասպուրականին: Աստուկով միայն կը կարծեմ թէ «որբախնամ»ը իր պարտքը լիով կատարած կըլլայ, և այս չէ՞ միթէ ամենէն նպատակաւորմարն ու արդարացին: Ինչպէս կերեւայ, այս բաժնեբութու ու հարցումներու մէջ կուսակցական բան մը չի կայ, և այնքան պարզ ու բնական են որ, իմ բժուելու ալ առիթ չեմ յուսար թէ ներկայացնեն. հետեւաբար լուրջ և անկեղծ պատասխաններ սիրով պիտի լսեմ ու պատասխանեմ:

Միայն թէ որբախնամին դուռը չի փակենք ոմանց՝ և այս կամ այն նահանգի որբերուն առջեւ. . .

ԲԱՅԷ

—)(—

ճշգրտվելու և պատմել ուր որ հարկ է: (*)

ՏՐ. ՇԱՐԺՈՒՍ

Վասն 5 Մայիս

Յ. Գ. — Կերպարային օրինակ մըն ալ զրկուած է «Իրաւունք» խումբազար թեան:

ՍՐԱՆՈՑՍ ԱՐԱՐԱՆՆԵՐԻ

ՍՈՍՈՒՐ ԵՒ ՎԵՐՋԱՆԱԼԸ

Շարժումի Աղեքսանդրական թղթակիցը Պ. Խցիկ, իր բանասիրականին մէջ «Սիւնիք» բնկերութեան ծագման, ծրագրի եւ Արշալոյս Արարտեանի ու անոր խմբագիր Պ. Ղուկաս Պաղտատարեանի մասին մի տեղեկութիւն տալ կատարակէ, Իգմիրի հայրութեան անցեալ եւ ներկայ կացութեան գիտակից անձնաւորութիւններու:

Մենք պարտք կը համարիմք ստոյգ եւ իրազեկ անձերէ քաղած մեր տեղեկութիւնները հարողել Շարժումի ընթերցողաց:

«Սիւնիք»ը, կրթական այս ընկերութիւնը, կազմուած է 1840—42 թուին իր ժամանակին կրթասէր եւ բարեկեցիկ անձնաւորութիւններու նախաձեռնութեամբ. նպատակն է եղբեր Իգմիր եւ չրակայքը գտնուող հայ թեմաօրէից մէջ վարժարաններ բանալ, հայ սերունդը կրթելու եւ զարգացնելու գիտաօրութեամբ: Եւ կը տեսնենք մինչեւ 1857 թիւը մինչեւ Ռուսիոյ Անդրկաս Փափագեանի մահը, Իգմիրի Մեսրոպեան վարժարանի հիմնադիր եւ բազմադիւն ուսուցիչը, որուն օրով ու մահն եւ զարգացման յաջող շրջան մը բարձրած է Իգմիր: Սիւնիքի ամենամեծ ստատորդն ալ եղած է այս բազմադիւն ուսուցիչը:

(*) Պէտք է գիտնալ որ Տօքթ. Շարքեան Շարժումի խմբագրի բարեկամը չէ, այլ Իրաւունքի աշխատակից բարեկամը: Բայց ինչպէս երեւում է աւարտութեան վրայ մի քիչ տարբեր գտաւար ունի, քան այդ հայերէն Հաղորդի խմբագիրը:

Եւ Վարդապետ թղթական գասաւորի պէս ճիշդ պահում է եւ Շարքեանի սխալը յայտարարում. ուրիշ ինչ կարելի է սպասել... Ծ. Խ.

«Արշալոյս Արարտեան» միւսնոյն ընկերութեան անդամութեամբ եւ խմբագրութեամբ Պ. Ղուկաս Պաղտատարեանի անընդհատ կը հրատարակուի շուրջ քառասուն տարի մինչեւ 1878—տարագրի մահը:

Ասոր կը յաջորդէ Զ. Մալապատեան. աս եւս չորս տարի շարունակաբար հրատարակելէ յետ կը հրաժարի. եւ խմբագրութիւնը կտանձնէ Կ. Սիւնեան օր կը տեսնենք մինչեւ 1885—86 թիւը, շարքի մէկ անգամ հրատարակուելով:

Վերջին խմբագրին անուշաքանդապետութիւնը զէպի ազգային գործերն, առաջնորդին, եւ իր համախոհներուն թերութիւնները հրատարակուած պատարակուելը ներքնուպէս թշնամութիւններու տեղի կուտան. եւ ասորք չեն խնայեր ամենատար միջոցներու դիմել:

Վերջապէս կամբաստանուի եւ անակնկալ կը բանտարկուի. խմբագրին ձերբակալուած, թերթին հրատարակութեան դադարումը, վատերուն կը հասցնէ իրենց կէտ նպատակին:

Բանասիրին մոթ եւ խոնար օրը, որ ամենատողջ մարդերն իսկ կը տկարացնէ եւ ժառանգական արտերու ենթակայ կընէ, կազդէ եւ մեր հէգ հրատարակարին, որը սրտին ցաւն եւ բանասիրին խոնար օրէն կը ժառանգէ թողախտը: Որչափ որ ի վերջոյ կարծախտի բանտին, այլ չի սովորով քիչ ժամանակէն կը կնքէ իր մահկանացուն ի մեծ ուրախութիւն իր հակառակորդ ամբարին:

Ան՝ այսպէս կը վերջանայ Արշալոյսի եւ իր խմբագրի կեանքը:

Ո՞վ էր, կամ որոնք էին վատութեան այս ամենատար միջոցին գիմող ճիւղակները:

Մեղքիսեղեկ, Մամուրեան եւ իրենց վատութեան համարոն պնակազները:

Չըսենք ընդհանուր հայութեան գոնէ մեծամասնութեան համակրանքը վայելող, իրրեւ գիտնական, ուսեալ մտտեղակիր, եւ գիտակից քրքարէր կազմուելն, մինչեւ իսկ մեզ ամենուս բազմաքնէր էր, երջանկայիշատակ Քէրոզ Գ. Կաթողիկոսի մահէն վերջ ամենայն հայոց հայրապետը տեսնել Մեղքիսեղեկ կաթողիկոս Մարտապետ, եւ իրօք քուէի ստաղնութիւնը նա շահեցաւ եկէի ձորը վաւերացնէր: Անա այս շարքուած եւ ինքնիրեն վրայ համարուած

ունեցող եկեղեցականը, ներթափանցուած, Մեսրոպեանը, Եղիշէնի որ անարժան յաջորդը իր մեծ գիրը ունէր այդ վատ գործին մէջ:

Բարեկատուն տնիթ մըն էր այդ Մեղքիսեղեկի էջմիածնայ պատմական եւ նոր իրական արժանի շրջարձանային ինչ ինչ պատճառներով... Որ կրնար արտուր հետեւանքներ ունենայ:

Անա ճիշդ այդ ժամանակներն էր Մեղքիսեղեկ—Մամուրեան իրենց ցետտուած «Արեւելեան Մամուրով» կոչը պայքար մը կը մղէին մայր արժանի պետին գէժ: Մամուրեան իր գրիչը սրած, կարգ մը կեղծ ու սուտ գրականութեան բարձրութիւն հետեւին չօջափելով, կը ջանար մտքերը պղտորել, հանրութիւնը գրգռել, Մեղքիսեղեկ միւսնոյն տանն կարգիլէ Մակար Կաթողիկոսի անուան յիշուած Իգմիր եւ չրակայ թեմաօրէից մէջ:

Ի՞նչ էր այս ամենուն պատճառը, չէ մի որ կոր անխելութիւնը եւ նախաձեռնը: Միթէ՞ Մակար Կաթողիկոսն էր պատճառը որ Մեղքիսեղեկ իր փոտասիրութեան գագաթը չը հասնելուն:

Ոչ երբէք: Այդ կէտը գործ է մեր յօդուածի նկատմէն. սրիչ անգամներ, երբ պարագաները ներքին, յատուկ յօդուածով մը կը նկարագրուած մեր յարգելի ընթերցողաց:

«Արեւելեան Մամուր» ի այս անվայել ընթացքը զէպի Ռուսիոյ, հայրութեան եւ այլն... պատճառ կրկայ «Մամուր»ը Ռուսիա մուտքն արգիւտել, երբ «Մամուր»ը Ռուսիոյ նամակատուները կը հասնէր կամ կը գրաւուէր կամ սեւ ներկերու մէջ խթուելով (բարձրութիւն անընթեան) իրենց հասցնելուն կը արուէր:

Մամուրեան այս հարուածը ինքն իրեն ձեռքով կուտար նոյնիսկ իր անձին, այսպէսով կը կորսնցուէր հարկաւորութեան ըստնորդին կողման անայնքն, եւ կրնար քիչ նոյնչափ բաժանորդ չունէր թղթատուներէն որչափ ունէր կողմանակցներէն:

Մեղքիսեղեկ—Մամուրեան երկու անբաժան բարեկամներ, երբ տեսան իրենց «օտկան»ին վերջին ճիւղաժամոր ստիպուեցան ուրիշ միջոցներ որոնել օտկանին գոյութիւնը ապահովելու համար:

Կը կարծէին ի՞նչ, փոխանակ երկու թերթի երբ մէկ թերթ հրատարակուի Իգմիր, կրնար իրականանալ իրենց ծրագիրը. անա այդ գիտատու

թեմաօրէի անուշաքանդապետութեան գէժ Վարդապետի վրայ արշաւեց, ու գիւղին մօտեցանով, ստաղ վորձեց պաղարիւնութեամբ մը մէջ մտնել, եւ ապա իր գազանութիւնները ի գործ դնել: Մարդարը այդ լիտի պէնի գիտաւորութիւններն ի նկատի առած էր, հետեւաբար չէր կրնար լուել, այլ ընդհանրապէս, առանց վարանման, մէկ հրամանաւ մը կազմակերպուած խմբակին իր գլուխը հաւաքեց, եւ սկսաւ երկուստեք հրացանաձգութիւն. հաղու կէտ ժամու շափ, Մուսայէլ գիմաղբերով, հարկաւորուած ամօթաճար յետո նախաձեռն սկըսաւ:

Վարդապետին վրէժ լուծել չը կարենալուն, կարող գիւղի բ' ին Միւրայի տան վրայ յարձակում գործեց, տան գոյքերը եւ կիւղիւրը գրաւուելով, եւ Արքաւանք գիւղա ի փոթէի Օհանն ալ քերտաշնակ Մարի գիւղի մէջ բանելով, ողջ ողջ կրակի գէժ կազմելով այրեց. իր վրէժառութեան յաղուտ տալով:

Առաջին անգամն ըլլալով Մարգար վարժապետի խմբակն ճակատ առ ճակատ կռուի կը բռնուի, վէրք տալ վէրք ստանալով՝ այն ալ այն պիտի մը գէժ որ երկար տարիներ Մշոյ աշխարհի բռնակալ յարարոս թաղաւորն կը ճանչցուէր. կռույ միջոցին այդպիսի մը կամաց կամաց յետո նահանջելն եւ միանգամայն փախուտ տալն եւս առաւել կը խրախուսէր խմբակն ու կը քաշալերէր, իսկ միւս կողմէն ալ աւելի անբուժելի եւ անտուանալի վէրքեր կը բանար այդ գազանի սրբութիւն մէջ, աւելցնելով առանց վրայ միւսնու մէկ ժամու ճամբայ հարածուելը խմբակի հետապնդմամբ, որ քերտ պիտի մը անտանելի եւ ծայրապոյն վէրք մըն է:

ՄԱԿԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻԱՆ (Շարժումակիչի)

րութեամբ իրենց հակառակորդ համարուած թերթը վերջացնելու կը ձգտին: Եւ իրօք ալ յաջողեցան իրենց այս գիրին մէջ:

Անա այս եւ ասոր նման քստմեկի արարքներն ինչ պատճառ որ Վերջին զայրացաւ իր սիրեցեալ առաջնորդին գէժ ու ամենավերջը հորրա՛նքով վրնակց:

Իգմիր, 15 Ապրիլ

ՆԱՄՍԿ ԽՍՐԱԿՐՈՒԹԵԱՆ

Այս երկրորդ անգամն է որ Իրաւունքի մէջ կը կրկնուի թէ՛ Տօքթ. Յ. Ս. Փափագեան պատճառ եղած է որ Աւետիս Պարոնեան եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ շրջադուր ու այսպէսով վրնքը ազգին շահերուն թշնամի ցոյց տալու ճիգը կը լայն:

Առաջին անգամուն նոյնիսկ խնդրանք Տօքթ. Փափագեանի, չի պատասխանեցի այս գրոյցը ջրելու համար. այն պատճառաւ որ խնդրոյն մօակն ծանօթ եղողները լաւ գիտէին թէ յիշեալ Տօքթօրը որքան ջանաց գիտաւորութիւնները հարթելու որպէս զի ազգը իր շահէն չզրկուի ու մէկ մըն ալ մեր խնդիրներուն չօրջը այնքան շատ սուտեր յօրնուեցան մեր ու Տօքթ. Փափագեանի մասին որ եթէ ամենքն ալ մէկիկ մէկիկ հերքելու կամ սրբագրելու ենէլինք՝ տեղական լրագիրները ամբողջ մեր խնդրով պիտի զբաղէին:

Սակայն երբ երկրորդ անգամ ալ կը կրկնուի այդ ստալոյց գրոյցը, արդարութեամբ պարտք կը գնէ վրաս յայտարարելու որ Տօքթ. Փափագեան ոչ միայն երբէք արգիւտ չէ եղած մեզ՝ Աւետիս Պարոնեանը եկեղեցւոյ շրջափակին մէջ թագուելու մասին. բնականապէս կը ինքն է որ Մուրատ էֆէնդի Սարգիսեանի հետ մեր սուտը գալով ջանացած է համոզել հանգուցելոյն որ պիտի որ իրենց մեռեալ եկեղեցին թագուելու մտադրութիւնը գործադրէ: Նոյնպէս ինքը, Տօքթ. Փափագեանն է որ Արամ էֆ. Ստամբուլուեանէ մասնաւոր կերպով խնդրած է որ իր բարեկամ իւր կարգին ինքն ալ միջամտէ եւ կարգադրութիւնը նպատաստար ըլլալ եկեղեցիին:

Աւետիս Պարոնեանի եկեղեցւոյ մէջ շրջադուրուն պատճառները արդէն բացատրուած ըլլալով յաւելուածիս մէջ անոնց կրկնութիւնը աւելորդ կը համարուի:

ԻԳՆԱՏ ՊԱՆՈՆԵԱՆ Վասն 4 Մայիս

Առաջին անգամն ըլլալով Մարգար վարժապետի խմբակն ճակատ առ ճակատ կռուի կը բռնուի, վէրք տալ վէրք ստանալով՝ այն ալ այն պիտի մը գէժ որ երկար տարիներ Մշոյ աշխարհի բռնակալ յարարոս թաղաւորն կը ճանչցուէր. կռույ միջոցին այդպիսի մը կամաց կամաց յետո նահանջելն եւ միանգամայն փախուտ տալն եւս առաւել կը խրախուսէր խմբակն ու կը քաշալերէր, իսկ միւս կողմէն ալ աւելի անբուժելի եւ անտուանալի վէրքեր կը բանար այդ գազանի սրբութիւն մէջ, աւելցնելով առանց վրայ միւսնու մէկ ժամու ճամբայ հարածուելը խմբակի հետապնդմամբ, որ քերտ պիտի մը անտանելի եւ ծայրապոյն վէրք մըն է:

ՄԱԿԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻԱՆ (Շարժումակիչի)

մանել, կարծելով թէ իր սարսուցեցիչ ազդեցութեամբ, երկիւզ պիտի ազդէր այդ նոր ծնունդ առած խմբակի վրայ, եւ երբէք մտքէն չէր անցուներ այն հասարակաց առածը, որ կըսէ՝ «օձը գլուխէն սատկեցնելու է». եւ այդ խմբակի նշանաբանն ալ այդ էր—հարուածել անոնց, կուռել այն տեսակներու գէժ, որոնք սերունդէ սերունդ հասարակաց իրաւունքը բռնաբարած են, իրենց քերտ ուժով, Երբ գիւղին մօտեցաւ, խմբակի կողմէն հրաւէր կարգադրուեցաւ յետո գաւնալ, իսկ երկրորդին եւս չի փորձել վարդապետ մտնել:

Երբ երկուստեք վրէժներն Մուսայէլին չի ձգուեցաւ վարդապետ մտնել, առով անբուժելի հարուած մը բացաւ իր սրտին. վրէժառու ծարաւով մը արքած գազանային միջոցներու մասին սկսաւ խորձիլ. իսկ միւս կողմէն Մարգար վարժապետը եւ իր նոր կազմակերպուած խմբակը, լաւ համոզուած ըլլալով, որ Մուսայէլ, այլեւս հանգիստ չպիտի

մնայ, եւ իր գազանութիւնը ձեռք առնելով օր մը չէ օր մը, այդ վրէժը լուծելու համար գիւղ պիտի արշաւէ, եւ իր անխիղճ գազանութիւններն ի գործ պիտի դնէ. հետեւաբար միջոցներ ձեռք առնելով պատրաստուեցաւ, որպէս զի ի պահանջել հարկին գիմաղբեր. ուստի այսպէսով ամենայն ապաքինութեամբ, առանց վայելեան մը իսկ կորսնցնելու, իրենց պակասներն կը լեցունէին, ու գիշերապահներ կը կարգէին, իսկ միւս կողմէն, Մուսայէլ, քանի մը օր անցնելէ յետոյ, բաւական թուով նշանաբան գող եւ մարդասպան քիւրտեր գլուխը հաւաքած, վարդապետի վրայ շարեց:

Որքան որ Մարգար վարժապետ եւ իր խմբակը, Մուսայէլի այդ անսպասելի խաղը կը նախատեսէին, բայց այնքան ալ չուտ չէին կարծեր. այդ մտածմանց հակառակը 20—25 օր անցնելէ յետոյ հրատարակի վրայ ճանչցուած գողան, արեւնաբար մարդասպաններու ընկերակցու

Առաջին անգամն ըլլալով Մարգար վարժապետի խմբակն ճակատ առ ճակատ կռուի կը բռնուի, վէրք տալ վէրք ստանալով՝ այն ալ այն պիտի մը գէժ որ երկար տարիներ Մշոյ աշխարհի բռնակալ յարարոս թաղաւորն կը ճանչցուէր. կռույ միջոցին այդպիսի մը կամաց կամաց յետո նահանջելն եւ միանգամայն փախուտ տալն եւս առաւել կը խրախուսէր խմբակն ու կը քաշալերէր, իսկ միւս կողմէն ալ աւելի անբուժելի եւ անտուանալի վէրքեր կը բանար այդ գազանի սրբութիւն մէջ, աւելցնելով առանց վրայ միւսնու մէկ ժամու ճամբայ հարածուելը խմբակի հետապնդմամբ, որ քերտ պիտի մը անտանելի եւ ծայրապոյն վէրք մըն է:

ՄԱԿԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻԱՆ (Շարժումակիչի)

Առաջին անգամն ըլլալով Մարգար վարժապետի խմբակն ճակատ առ ճակատ կռուի կը բռնուի, վէրք տալ վէրք ստանալով՝ այն ալ այն պիտի մը գէժ որ երկար տարիներ Մշոյ աշխարհի բռնակալ յարարոս թաղաւորն կը ճանչցուէր. կռույ միջոցին այդպիսի մը կամաց կամաց յետո նահանջելն եւ միանգամայն փախուտ տալն եւս առաւել կը խրախուսէր խմբակն ու կը քաշալերէր, իսկ միւս կողմէն ալ աւելի անբուժելի եւ անտուանալի վէրքեր կը բանար այդ գազանի սրբութիւն մէջ, աւելցնելով առանց վրայ միւսնու մէկ ժամու ճամբայ հարածուելը խմբակի հետապնդմամբ, որ քերտ պիտի մը անտանելի եւ ծայրապոյն վէրք մըն է:

ՄԱԿԱՐ ՅՈՎՀԱՆՆԵՍԻԱՆ (Շարժումակիչի)

ԳԻՄԱԿԱՒՈՐ ԹԵՐԹԻ
(ՄՈՒՀԱՐԻՒՄԻ ՄԻԿՐՈՒՍԿՈՒՄԻՆ)

Պ. քիչ մըն ալ վար իջէք այդ բարձունքներէն թէ չէ ժողովուրդէն արդար զայրոյթը կարող է ձեռ լաւ դաս մը տալ :

Ձեր թերթը անկողնակալ էր հէ՞ . Արփիարի ձագուկ, ո՞ր խնդրի մէջ դուք իբրեւ անկողնակալ վարուած էք . խնդրեմ ցուցուցէք ո՞ր խնդիրը յուզելով պատուարապէս դուրս եկած էք . Վարդօն խաչագող անուանելու զեցիք, Կերթեոսք թէ անոր հետ չափու իջնեշտ չէ, պապանծումն Ձաքարիայի եղաք . ատկէց իվեր թափթփուկ իրաւագիտական հանճարգ (իսկապէս բանի մը չի գար) . լարեցիր ընդհանուր Դաշնակցութեան դէմ ամեն պարագաներու մէջ յարձակողական գիւրք մը բռնելով, ամչնալ գիտե՞ս . 28 սնտուկ գոյքերու խնդրոյ առթիւ այն աստիճան յառաջ գացիր որ «միլիթ միւլթէվէլիսի» հովեր առած սկսեցիր քու արբանեակներուդ արջընովը չափել . ինչ որ պատուոյ ատենի անդամներ անգամ սկսեցիք որոշել . բայց տեսաք թէ ժողովուրդին լուրջ մասը դէմ է այդպիսի անպէտք և անիրաւ միջոցի, նորէն պապանծումն Ձաքարիայի ըրիք բայց առանց կարմրելու :

Հիմակ ալ տեսաք որ Դաշնակցութիւնը ձեր կարծածին պէս խաղալիք դարձող և դարձուածքներու ենթակայ եղող կուսակցութիւն մը չէ, նոր սիտգէմ մը հնարեցիք, բան մը որ Արփիարի պաշտպաններուն յատուկ է, Դաշնակցութեան համակողմները վարկաբեկ ընել . բայց Պ. ալ ժողովուրդը հասկցաւ ձեր գոյնը, որովհետեւ լրագրաց միջոցաւ եղած գրութիւնները մինչեւ իսկ կը խեղաթիւրէք . Տօքթ. Ա. Ս. Փափագեանի բժշկական խորհուրդին ուղղած նամակները ազգին պատուաբեր է, ըսած էք, այնտեղ ոչ դպրոցի խնդիր կայ ոչ Պարոնեանի, այսպէս, խմբագրական ամենաչնչին երկտողը հասկնալու կարողութիւնը չունիք՝ կելլաք նոր կուսակցութիւն կազմելու . այդ ալ ձեզ նման քանի մը թափթփուկ խորհուրդներու հորձն է : Հը՞ մտացայ, իրաւ դուք իրաւագիտութենէն ալ կը հասկնաք . բայց աւա՞ղ այն վսեմ գիտութեան որ ձեզ նման ամեն բանը խեղաթիւրելու համար ստեղծուած գանկի մը մէջ մտեր է . եթէ իսկապէս մտեր է՞ Պ. ինչո՞ւ կանգիտանաք իրաւարանական ամենատարրական և պարտաւորիչ ուղղութիւնը թէ՛ առանց չամբաստանեալը հարցաքննելու լոկ քննիչի մը տուած մէկ որոշման վրայ մարդ մը զատապարտել կարելի չէ . ցաւալի՜ կէտը հոն է որ բժշկական խորհուրդը օրէնս-

քի այս արամագրութիւնը յարգած չէ . Տօքթ. Ա. Ս. Փափագեանի շեշտած կէտը այս է : Ամօթ է, խնդրեմ, հայ լրագրութիւնը այդչափ սեւ կիրքերով մի գրօշմէք :

Տօքթ. Ա. Ս. Փափագեանից բնաւ պէտք չունի ուրիշներ ընելու : Հասարակութիւնը լաւ ճանչցած է անոր և ձեր արժանիքները :

(Ա՛րջ իւէրի) դիմակաւորներ, անանք մինչեւ ո՞ւր :

Յ. Յ. ԱՆՍՏԵՍԻ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՊՕՔՆԵՐՈՒՎ ԿԻՃԱԿԻ

Անգղիան հետզհետէ կը մօտենայ Թրանսվալի մայրաքաղաքին . Օրանժի մայրաքաղաքէն յետոյ Բրէտտորիան է որ պիտի անցնի անգղիացու ձեռքը :

Պօէրներու, պօէրիկներու և պօէրուհիներու քաղութեան և անձնուիրութեան մասին հրաշքներ պատմուեցան . իսկապէս մարդկութեան ընտիր մասը սքանչալաւ այդ գիւցալնական ժողովրդին վրայ, սակայն դառն իրականութիւնը նորէն պիտի գայ շեշտակի կերպով ապացուցանելու թէ՛ աշխարհիս մէջ ուժըն է որ կը յաղթէ—բիրտ, կոպիտ ուժը . մանաւանդ երբ ուժը այնքան խոշոր . այնքան ստակացող է որ ոչ ոք կը համարձակի անոր խոչնդոտ հանդիսանալ, և զիսը ճիրաններէն աղաւտել :

Մեղաւոր է Թրանսվալը որ ուղեց անկախ մնալ, չուղեց իրմէն զօրեղի հրամաններուն հնազանդել և իր քաղաքացիական իրաւունքները ոտնակոխ ընել տալ : Ի հարկէ ոչ :

Ոչ, մեղաւորը Թրանսվալը չէ, այլ խոչորկեկ գաղանները, որոնք իբեմն յուժկու հակառակորդը ուժաթափ ընելու համար Թրանսվալը գրգռեցին . քաջալերեցին որ Թրանսվալի ժողովրդին զուլին անցնի ու նետուի ծովային հրէջին առջև :

Աւ այսօր, կամ վաղը, ո՞վ գիտէ թէ պարտուած, խորտակուած Թրանսվալը չը պիտի զըրկուի և իր նախկին իրաւունքներէն . չէ որ մէկ անգամ Անգղիա զանի թշնամի և հակառակորդ ճանչցաւ : Ո՞վ գիտէ թէ Թրանսվալ ալ խեղճ կանանչ կղզիի, հարստահարուած Իրլանտիոյ յիճակին չը պիտի մատնուի :

Արդեօք անգղիոյ գոռոզ կառավարութիւնը այնքան արժանիք պիտի ունենայ որ կարենայ գնահատել իր փոքրիկ, բայց ասպետական թշնամիի արժանիքը :

Տեսնենք .

ՀԻՒԼԷ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հնգկաստանի քանի մը հասանդներու մէջ սովը սարսափելի է . եթէ երաշտութիւնը շարունակուի, կառավարութիւնը անկարող պիտի ըլլայ տեղացի ժողովուրդը կերակրելու Անասունները արգէն կորուսած կը համարուին :

—Լօրա Բօպէրտս առանց զիմագրութեան Օրանժի երկրորդ մայրաքաղաքը կրօնշտադ մտեր է : Օրանժի նախագահ Շաէյն փախած է չը կրնալով քաղաքացիները համոզել դիմագրութիւնը շարունակելու :

Նախագահ Շաէյն, փախչելէն առաջ շրջաբերականով մը յայտարարած է որ Օրանժի պետական վարչութիւնը պիտի հաստատուի Լինտլէի մէջ :

—Թայմզ կը գրէ . «քանի որ մեր գերազանցութիւնը այսպիսի ապահով և հաստատուն սահմանի մը մէջ կը վերահաստատուի, ուրիշն ազատասէր ձեռքով մը մենք մեր հօլանտացի հպատակներուն սահմանադրական այնպիսի իրաւունքներ տանք որոնց նմանը ցամաքային պետութիւններէն ոչ մին համարձակած է տալ յաղթուած ժողովրդի մը » :

—Ձմիւննիոյ մէջ ժանտախտի երեւումը պաշտօնապէս հաստատուած է : Սուլթանը երկու բժիշկ ուղարկած է հոն :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պատիւ ունիմք ծանուցանել արդոյ հայ հասարակութեան թէ, երկուսն Որբախնամ ընկերութիւնը Ապրիլ մէկէն սկսած է իր բաժնեգրները և մասնաւոր նուէրները զանձել և ընդունել :

Աւստի հրապարակաւ կը յայտարարեմք և լիալոյս եմք որ թէ տեղւոյս և թէ արտասահմանի ընդհ. հայութիւնը չի պիտի զանան իրենց նիւթական և բարոյական աջակցութիւնը և օգնութիւնը, որովհետեւ սոյն պէտքը արդի ժամանակաւ անհրաժեշտ և վսեմներէն էն կարեւորագոյնն է . այն որքիկներն են որ պիտի կազմեն ապագայ հայութեան հաստատուն կռուանը :

Մնամք Յարգանք
Ի դիմաց գործ. ժողովոյ երկուսն Որբախնամ ընկերութեան «Վասպուրականի»

Ատենադպիր Վ. Ատենապետի Յ. Կ. Ճանկիւղեան Յ. Բարսաւեան

Վառնա (Պուլկարիա)
Պէտք է աւելցնել նաեւ ընկերութեան վերաբերիլն :

Յ. Գ. — Ընկերութեան կնիքը չը կրող ընկալագիրներու վճարուած ստակներու վարչութիւնը պատասխանատու չէ :

Նոյն

ԹԱՏՐՈՒՆ «ՍՆՆԻԹՐԱՆ»

«Վէսէլլօ» հայ դերասանական խումբը, այս գիշեր, Մայիս 6, պիտի ներկայացնէ երկրորդ անգամ ըլլալով՝ մեծաւ պատրաստութեամբ՝ ըստ խնդրանայ թատերասէր հասարակութեան վերջին երեկոյթ խմբին հրաժեշտ . «Աշրցար» թրքական լիտերատուրայի 3 արարուած և մէկ վերջաբան տաճկական հարսանիքով մը :

Առաջին անգամ ըլլալով մասնաւորապէս նոր եկող իտալական երաժիշտ և գոսաներգակ խումբը պիտի մասնակցի սոյն երեկոյթիս ստեղծ փայլ մը տալու համար :

Ա. Ձ Դ

Ընթերցարանի գատախօսութիւններն սկսած են . ուսանիլ փափաքողները կարող են միշտ երթալ հսկող պաշտօնէջի ջով արձանագրուիլ :

Ընթերցարանի Չորեքշաբթի օրերը յատկացուած է կիներու :

Ա. Ձ Դ

Շարժումի խմբագրութեան մէջ կարելի է բաժանորդ գրուիլ Փարիզ հրատարակուող «Հայկական ժողովրդական երգերի հետաքննիչ» .

Պուլկարիոյ համար պայմանները . Տարեկան 6 դրք 32 ֆրանք կարելի է մաս մաս վճարել : Ա. գրքը ստանալուն 12 ֆրանք Բ. գրքը ստանալուն 10 ֆրանք Գ. գրքը ստանալուն 10 ֆրանք Ա. մէկ մէկ գրքը ստանալին 6 ֆրանք

Ն. Ա. Մ Ա Կ Ա Տ Ո Ւ Փ

— ԿԼ ՓՆՏՈՒՄԻ . — Խարբերցիլ Գիտրիկ գրողացի Պ. Յակոբ Չաքանեան մէկ տարի կամ վեց ամիս առաջ Պուրկազ քարին օձախը կաշխատէր եւ այժմ մեր քանի նախակներն անպատասխան մնալուն ուր ըլլալը չի գիտցուիր, ով որ տեղեկութիւն ունի թող գրէ հետեւեալ հասցէին :

Արմենակ Ոսկերիչեան (Բղեցի) Թիւ 3 Ռիվեր Սայիա Փլիզ Գէյմպրիճֆորթ մէս Ասիերիկա

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ԵՐԿԱՐԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԱՄ ՀԱՒԱԿ ԱՆՈՅ

Հին եւ նոր Ազգ. երգերու գին 2 ֆլ. սոյն երգարանը կը ծախուի Վառնա Ա. Չարպանէլեանի գրատուիչ նաեւ կը գտնուի ամէն տեսակ դպրոցական և վերականգնող գրքեր . գրամի փոխարէն կընդունի նաեւ նամակագրոյ՝ Գնում եւ վաճառում ամէն տեսակ գործածուած նամակագրոյններու :

Նաեւ Շարժումը կը ծախուի Ա. Չարպանէլեանի գրատուիչ եւ խմբագրութեան մէջ :

Նոյնպէս Շարժումը կը ծախուի Մուսայի Ա. Գարուսօֆի խանութի :

Մ Ա Ն Կ Ա Պ Ա Ր Տ Է Ձ
ՏԻԿԻՆ Ե. ՉՕՐԵՍԻՆԻ (ՅԻՒԼՊԷ)

Կրնդուներն 4—7 տարեկան մանուկներ, դասերը առաւօտեան 9—12 եւ կէս օրէն վերջ 2—5 :

Հիտու բնակող մանուկները ճաշերն կրնան մանկապարտէզին մէջ ընել եւ մինչեւ դասերուն սկսուիլ մասնաւոր հսկողութեան տակ խաղալ :

Վճարը՝ ամսական ութ լէվ :

Печатница «Взаимность» Варна